

10. Delovni list

KROMATIČNA MODULACIJA

je v prvi vrsti prehod iz ene v drugo tonaliteto s pomočjo kromatične zveze akordov, nekateri teoretiki pa sem prištevajo še kromatično modulacijo s skupnim akordom.

KROMATIČNA MODULACIJA S SKUPNIM AKORDOM

Če je skupni akord dveh tonalitet vsaj v eni od njiju alteriran, je moč govoriti o kromatični modulaciji s skupnim akordom. Le-ta je lahko diatoničnega ali kromatičnega tipa: če je diatoničnega tipa (predvsem N^6 ali F), je alteriran le v eni od tonalitet (začetni ali končni), če je kromatičnega tipa (predvsem nem., it. ali fr.), pa je alteriran v obeh. V resnici gre za način moduliranja, kot smo ga spoznali že pri diatonični modulaciji: vezni člen dveh tonalitet je pač skupni akord, preko katerega je izvršen prehod. Večinoma je v teoriji ta način tako uvrščen kar k diatonični modulaciji, saj je kromatika udeležena le posredno – z njeno pomočjo pač pride do alteriranih akordov – v sami zvezi pa v smislu kromatičnega gibanja ne nastopa.

Zgledi:

36. L. van Beethoven: Sonata za klavir Op. 14, št. 1, 3. st.

Harmonic analysis for Example 36:

F: (T)(S₄) – T – VII – E: [F] (7) – VII_{b5} – D₄ – T⁶ – D₄ – T – D⁶

37. L. van Beethoven: Sonata za klavir Op. 13, 3. st.

Harmonic analysis for Example 37:

c: t⁶ – II_{b5} – D⁷

As: [N⁶/S⁶] – D₅

Včasih je ob takšni modulaciji potrebno skupni akord tudi enharmonično pretolmačiti. V takem primeru ne gre za enharmonično modulacijo, saj enharmonično pretolmačenje vključuje vse tone akorda in smiselno ostane akord povsem enak (Cis/Des, gis/as...):

38. F. Chopin: Mazurka Op. 7, št. 4

Des: DD-D⁷-T
A: T — S — T — S — T
As: F VII⁷ T — s₄ — VII⁷ — T —

KROMATIČNA MODULACIJA S KROMATIČNO ZVEZO

je kromatična modulacija v polnem pomenu besede. Tokrat vezni člen dveh tonalitet ni skupni akord, pač pa kromatična zveza dveh akordov. Ta je izpeljana na že znan način: akorda, ki v njej sodelujeta, imata (najpogosteje) vsaj en skupni ton (ki obleži ali je premeščen) in vsaj en kromatični postop. Za doseg obojega morata akorda torej imeti najmanj dve skupni stopnji, od katerih ena povezuje akorda, druga pa se kromatično spremeni. Takšna modulacija sicer na videz dopušča veliko možnosti, vendar so se v praksi najpogosteje pojavljali naslednji primeri:

- kromatična modulacija s kromatično zvezo dveh akordov iste stopnje – najpogostejša sta dva načina,
 - spremeni se terca akorda: najpogosteje durov akord postane molov ali obratno - če je drugi akord molov, najpogosteje igra subdominantno funkcijo, če je durov pa dominantno (ni pa to nujno, kot kaže zgled št. 244)
 - premeni se prima ali kvinta akorda (durov akord postane zmanjšan s poltonskim zvišanjem prime ali zvečan s poltonskim zvišanjem kvinte; molov akord postane zmanjšan s poltonskim znižanjem kvinte ali zvečan s poltonskim znižanjem prime)

Zgledi:

39. R. Schumann: Op 3

g: t
c: D⁹ — t

40. L. van Beethoven: *Sonata Op 53, 3. st.*

Des: T — D — es: s — VII $\frac{4}{3}$ —

41. C. W. Gluck: *Alceste, Uvertura*

a: $t \frac{6}{4}$ — D — C: III — D $\frac{4}{3}$ — T —

42. J. Brahms: *Intermezzo Op. 119, št. 3*

C: III — VI 7 — S 7 — VII 6 — III 7 — VI 6 — G: II 6 — D 7 — T $\frac{6}{4}$ —

- b) kromatična modulacija s kromatično zvezo dveh terčno (kromatično) sorodnih akordov – drugi akord leži terco nižje (pogostejše) ali terco višje (redkeje) od izhodiščnega akorda. Če je drugi akord durov, se večkrat trozvočni obliki pridruži še mala – dominantna septima, s tem seveda v novi tonaliteti igra vlogo D. Če je akord molov, ima lahko na trozvočni osnovi še malo septimo in tako v novi tonaliteti igra subdominantno vlogo.

44. L. van Beethoven: 7. simfonija Op. 92, 3. st.

D: T — D $\frac{6}{5}$ — F: D $\frac{7}{4}$ — T

45. C. Franck: Simfonija, 1. st.

D: T — VII $\frac{6}{5}$ — D $\frac{7}{3}$ — T — DD $\frac{7}{4}$ — VI $\frac{6}{4}$ — DS $\frac{6}{5}$ — I $\frac{6}{5}$ — VII $\frac{7}{4}$ — D — B: D $\frac{9}{2}$ — T

- c) kromatična modulacija s kvartno-kvintnim kromatičnim sorodstvom – v tem primeru drugi akord vedno nastopa kot četvero- ali petozvok, v obeh primerih praviloma dominantni.

Vaje:

~ označite in opišite spodnje modulacije, vpišite funkcijske ter generalbasne označbe

46. P. I. Čajkovski: Pesem brez besed Op. 2, št. 3.

D: T — D $\frac{6}{5}$ — F: D $\frac{7}{4}$ — T

47. W. A. Mozart: »Voi, che sapete«; Figarova svatba, K. 492

Sen - to un af - fet - to pien de de - sir, —

Ch'o - ra è di - let - to, ch'o - ra è mar - tir.

i Ger⁺⁶ V

Ge - lo, e poi sen - to l'al - ma av - vam - par,

Vaje:

~ harmonizirajte, vpišite funkcijske ter generalbasne označbe in označite modulacije.

